

PROGRAMMERING

VOOR DE AFRONDING VAN HET NNN IN NOORD-HOLLAND

Provincie Noord-Holland
11 november 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1 Conclusies.....	4
2 Aanpak	5
2.1 Taakstelling	5
2.2 NNN realisatie in focusgebied	5
2.3 NNN realisatie buiten focusgebied	6
2.4 Prognose	7
3 Programmering	9
3.1 Korte termijn – de realisatie van circa 1.400 ha NNN	9
3.2 Lange termijn – de volledige afronding van het NNN	10
3.3 Monitoring en verantwoording	11
4 Randvoorwaarden & risico's	12
4.1 Randvoorwaarden	12
4.2 Risico's	13
Bijlagen	15
Bijlage 1 Voortgangskaat NNN 1 januari 2025, inclusief focusgebieden en gebiedsprocessen	16
Bijlage 2 toelichting fasering en planning in focusgebieden	17

Inleiding

Op 7 oktober 2025 is de Realisatiestrategie NNN 2025 vastgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten vastgelegd die richting geven aan de werkzaamheden voor de afronding van het NNN in Noord-Holland. De voorliggende programmering NNN is een bijlage bij deze Realisatiestrategie. In de programmering is de strategie uitgewerkt tot een concrete aanpak. Daarnaast is inzichtelijk gemaakt welke activiteiten er met het huidige budget, waaronder de 200 mln uit de Begroting 2026, opgepakt zullen worden om de NNN realisatie per direct een flinke uitvoeringsimpuls te geven. Tot slot is een prognose gemaakt is van het beoogde realisatietempo en inschatting van het budget dat hiervoor nodig is.

Nieuw perspectief

Vanaf 2013 is de uitvoering van het NNN vanuit het Rijk naar de provincie gedecentraliseerd en werkt de provincie gestaag aan de NNN realisatie door jaarlijks NNN projecten uit te voeren en subsidieregelingen open te stellen. Het realisatietempo bleef daarmee echter te laag om tijdig de met het Rijk afgesproken deadline (NNN gereed in 2027) te behalen. In de vorige coalitieperiode is door het college geïnvesteerd in een versnelling van de NNN realisatie en zijn – met het NPLG transitiefonds van het Rijk in het vooruitzicht - projecten en gebiedsprocessen opgestart. In 2024 verviel het NPLG en het transitiefonds. Met het wegvallen van de Rijksfinanciering ontstond er grote onduidelijkheid in de gebieden. Afspraken konden niet worden nagekomen en gebiedsprocessen werden ‘on hold’ gezet. Met de 200 mln euro die we in de Begroting 2026 hebben vastgelegd, maken we een einde aan deze onduidelijkheid. We pakken de NNN realisatie in de stilgelegde processen weer op en bieden financiële ruimte om NNN initiatieven en kansen op te pakken. Daarmee zijn er nog niet: er is immers meer geld nodig om de hele NNN af te ronden. Maar we kunnen een voortvarende (door)start maken en hopen daarmee in de gebieden en bij onze partners het vertrouwen en de energie weer terug te krijgen om gezamenlijk de uitvoering van het NNN ter hand te nemen.

Leeswijzer

Met de realisatiestrategie NNN als vertrekpunt is de aanpak verder uitgewerkt en vertaald naar een prognose voor de afronding van het gehele NNN. Dit is terug te vinden in hoofdstuk 2. Met deze prognose is een raming gemaakt van het benodigde budget die is afgezet tegen de beschikbare middelen (hoofdstuk 3). Daarbij is inzichtelijk gemaakt welke onderdelen van het NNN we met de beschikbare middelen oppakken. Hoofdstuk 4 gaat tenslotte in op de randvoorwaarden en risico's voor NNN realisatie. We beginnen in hoofdstuk 1 met de belangrijkste conclusies uit de programmering.

1 Conclusies

De voornaamste conclusies die uit deze programmering naar voren komen:

- Op 1 januari 2026 resteert er een NNN opgave van circa 4.300 ha. Het grootste deel van deze opgave (bijna 3.900 ha) bestaat uit gronden die nog niet beschikbaar zijn.
- Met inzet van de beschikbare middelen kunnen we de komende jaren circa 1.400 ha NNN realiseren. Dit is inclusief de realisatie van een aantal faunapassages voor belangrijke natuurverbindingen.
- Dankzij de 200 mln. euro die in de Begroting 2026 is vastgelegd, gaan we:
 - o de NNN realisatie in de volgende focusgebieden oppakken: Ster van Loosdrecht, Weersloot, Kortenhoef-Oost, Westzaan, Oostzanerveld.
 - o buiten de focusgebieden de NNN realisatie in de volgende gebiedsprocessen oppakken: Weidse polders en Zuid-Kennemerland.
 - o een bedrag van 40 miljoen beschikbaar stellen voor het benutten van NNN realisatiekansen.
- Op basis van de huidige prognose is ingeschat dat de afronding van het volledig NNN in Noord-Holland doorloopt tot circa 2040. Hierbij is uitgegaan van een organisatorisch haalbare planning en de tijdige beschikbaarheid van voldoende budget.
- Belangrijke randvoorwaarden om het realisatietempo van de prognose te kunnen waarmaken zijn:
 - o een stevige uitvoeringsorganisatie
 - o directe start van de realisatie conform de beschreven aanpak met centrale regie
 - o versterken samenwerking met externe partners
 - o tijdige beschikbaarheid van aanvullend budget
- Om het NNN de komende jaren volledig te kunnen afronden wordt ingeschat dat in de toekomst nog circa 500 a 550 mln. euro nodig zal zijn. Op basis van de programmering wordt vanaf 2026 ingezet op het monitoren van de voortgang aan de hand van verschillende indicatoren. Daarbij wordt jaarlijks bepaald of de programmering bijstelling behoeft en of besluitvorming over extra middelen aan de orde is. Uitgaande van de huidige prognose verwachten we dat er in 2027 duidelijkheid moet komen over de beschikbaarheid van aanvullend budget.

2 Aanpak

In dit hoofdstuk is de programmering voor de afronding van het NNN in beeld gebracht (2.2). De paragrafen 2.3 en 2.4 geven de achterliggende aanpak waarop deze programmering gebaseerd is. Daarbij is – conform de Realisatiestrategie NNN - onderscheid gemaakt tussen de aanpak binnen en buiten focusgebieden¹.

2.1 Taakstelling

De omvang van de nog te realiseren NNN in Noord-Holland (lees: de restanttaakstelling NNN) is terug te vinden in paragraaf 1.3. van de Realisatiestrategie. Deze bedroeg op 1 januari 2025 nog **4.379 ha**, waarvan **498 ha** beschikbaar om te worden ingericht en **3.880 ha** nog niet beschikbaar omdat deze in eigendom of reguliere pacht is bij derden. In deze programmering rekenen we vanaf 1 januari 2026. Op basis van de meest recente gegevens gaan we uit van de inschatting dat de restanttaakstelling NNN op 1 januari 2026 circa **4.273 ha**² bedraagt, waarvan 1.586 ha binnen focusgebied en de overige 2.687 ha buiten focusgebied.

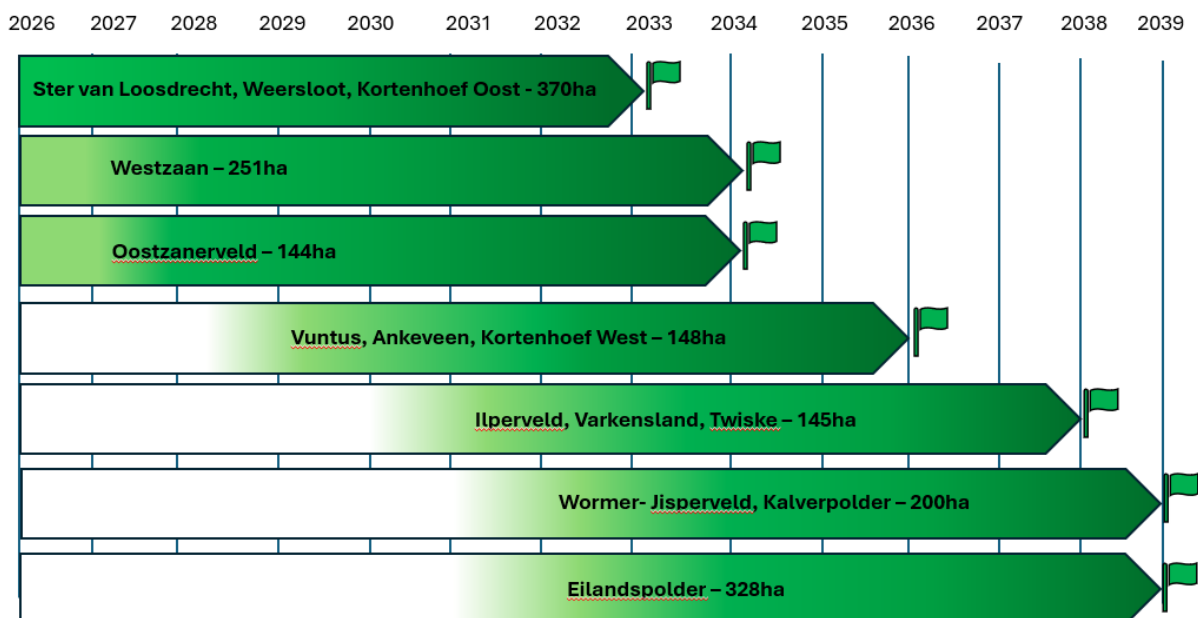
2.2 NNN realisatie in focusgebied

2.2.1 Gebieden

In de Realisatiestrategie zijn de volgende focusgebieden onderscheiden: Eilandspolder, Westzaan, WJVK (Wormer en Jisperveld en Kalverpolder), IVOT (Ilperveld, Varkenland, Oostzanerveld en Twiske) en de Oostelijke Vechtplassen (OVP). Het zijn Natura 2000 gebieden met gezamenlijk een resterende NNN opgave van circa 1.600 ha. Om het werk aan de NNN goed te kunnen organiseren zijn de gebieden OVP en IVOT gesplitst in deelgebieden. Het is organisatorisch en financieel niet mogelijk om in alle gebieden tegelijk te beginnen³. Daarom starten we in die (delen van) focusgebieden waar momenteel al activiteiten lopen (Oostelijke Vechtplassen, Oostzanerveld, Westzaan) waarna in volgende jaren doorgeschoven wordt naar de andere focusgebieden. Zie figuur 1.

2.2.2 Projectmatige aanpak

In de focusgebieden realiseert de provincie het NNN via een projectmatige aanpak. In figuur 1 is per focusgebied de planning en fasering weergegeven die hierbij wordt aangehouden.

¹ Voor de uitwerking van gebiedsprojecten en -processen gebruiken we de [Leidraad gebiedsgerichte aanpak](#).

² N.B. in de tabellen en prognoses houden we de exacte taakstelling (zonder afronding) aan zoals die momenteel bekend is. Dit doen we omdat deze taakstelling ook gehanteerd wordt voor het berekenen van de benodigde middelen en we de cijfers zo eenduidig mogelijk willen houden.

³ Als in alle gebieden tegelijk wordt begonnen dan is in alle gebieden vanaf het begin dezelfde capaciteit en expertise nodig (zoals taxateurs en onderhandelaars). Gelet op de omvang van de opgave (ruim 400 dossiers) levert dit direct een piek op die niet behapbaar is (capaciteit en expertise is niet in één keer leverbaar). Spreiding biedt de organisatie de mogelijkheid om langjarige contracten te sluiten voor inzet van specialisten en/of om medewerkers aan te nemen die gedurende langere tijd werkzaam kunnen blijven in de uitvoering. Daarnaast is de spreiding nodig omdat er onvoldoende budget is om in alle gebieden financiële zekerheid te kunnen bieden bij onderhandelingen.

Figuur 1: fasering en programmering oplevering NNN (in ha) per focusgebied. In de 4 focusgebieden die later starten is vanaf 1 januari 2026 het loket en aanjaagteam aanwezig t.b.v. het benutten van uitvoeringskansen. Op een gegeven moment (nog voordat de trajecten kunnen starten (groene kleur) is een besluit nodig voor het vastleggen van (nieuwe) middelen.

De NNN realisatie in een focusgebied is geraamd op circa 8 jaar. In bijlage 2 is de fasering van de planning van een focusgebied binnen deze 8 jaar nader toegelicht.

2.2.3 Monitoren van de voortgang

Er wordt per focusgebied een provinciaal projectmanager aangesteld die, met behulp van een projectteam, verantwoordelijk is voor de uitvoering conform de vastgestelde planning. Wij monitoren continue de voortgang en sturen bij. Om tussentijds de voortgang van de NNN realisatie te kunnen volgen en waar nodig hierop bij te sturen, wordt gestuurd op het behalen van mijlpalen. Belangrijke mijlpalen zijn het moment waarop het inrichtings- en beheerplan wordt vastgesteld en het moment waarop dit plan ruimtelijk verankerd is in een omgevingsplan (gemeente) of projectbesluit (provincie). Aanvullend worden het grondverwervingstempo en de hoeveelheid ingerichte ha NNN gemonitord.

2.3 NNN realisatie buiten focusgebied

2.3.1 Gebieden

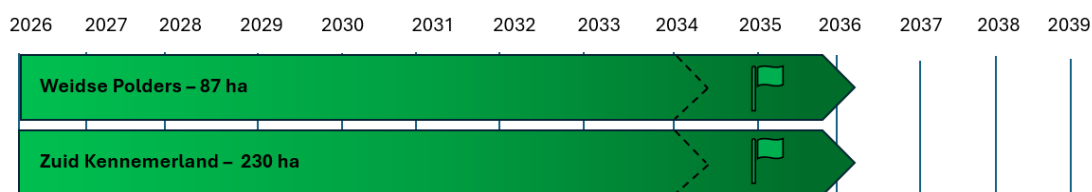
Buiten de focusgebieden bevindt zich een restantopgave NNN van circa 2.700 ha, verspreid over de gehele provincie. Uit de Realisatiestrategie blijkt dat een deel van de NNN opgave nog dient te worden (her)begrensd waarbij de NNN opgave in binnenduintrand, de kop van Noord-Holland en langs verbindingsszones wordt vergroot en (i.v.m. saldo nul principe) elders wordt verkleind. Het soort natuur dat nog gerealiseerd moet worden is divers. Zo ligt in de veenweiden het accent op weidevogelnatuur, in de kop van Noord-Holland op pioniersvegetaties en in de binnenduintrand op blauwgraslanden. De complexiteit van NNN realisatie verschilt daarmee ook. In veel gevallen (zoals in de veenweiden) verwachten we dat realisatie door derden kan worden uitgevoerd door gebruik te maken van de subsidieregeling SKNL. In sommige gevallen verwachten we dat – gelet op de complexiteit en/of omvang van de NNN opgave – de provincie de uitvoering op zich zal moeten nemen om te komen tot tijdige realisatie. Dit gebeurt momenteel in de binnenduintrand met een aantal kleinere projecten en twee grote gebiedsprocessen: Weidse Polders en Zuid-Kennemerland.

2.3.2 Programmering NNN afronding

Het streven is om buiten de focusgebieden circa 200-250 ha NNN per jaar te realiseren. Daarmee realiseren we vrijwel de gehele resterende NNN in 10 jaar (2026-2035). Vertrekpunt daarbij is dat dit op vrijwillige basis gebeurt⁴. Na 2035 resteert nog de afhandeling van SKNL subsidies alsook de realisatie van NNN percelen die niet op vrijwillige basis gerealiseerd konden worden en waar alsnog de onteigeningstitel⁵ zal worden ingezet. We gaan er vanuit dat circa 1.900 ha van de opgave wordt gerealiseerd door gebruik te maken van de SKNL regeling en circa 800 ha door de provincie zelf, waarvan circa 300 ha via de gebiedsprocessen Weidse polders en Zuid-Kennemerland en circa 500 ha via projecten.

2.3.3 Gebiedsprocessen

In de nu lopende gebiedsprocessen Weidse Polders en Zuid-Kennemerland leggen we – binnen het opgebouwde raamwerk van gezamenlijke afspraken – de focus op de NNN-realisatie in de binnenduintrand. Er wordt in 2026 een planning gemaakt voor de uitvoering van de nog aanwezige NNN opgave. Hierbij wordt ook gekeken naar de daarvoor benodigde instrumenten en de eventuele meekoppelkansen vanuit de water- en klimaatopgave (denk daarbij aan NNN ten behoeve van de opvang van piekbuien en flexibeler peilbeheer) en/of vanuit recreatie (denk daarbij aan extra recreatieve voorzieningen om daarmee de recreatiedruk op kwetsbare natuur te verminderen en waarvoor in de Korte Termijn Agenda budget is gereserveerd).

⁴ Buiten de focusgebieden hanteren we in principe niet de onteigeningstitel. In specifieke gevallen kan de provincie daartoe wel besluiten als dit toch noodzakelijk is, bijvoorbeeld als bepaalde grondeigendommen de realisatie van een groot aaneengesloten NNN gebied blokkeren of als snelle realisatie nodig is om de beoogde natuur tijdig te kunnen ontwikkelen (bij natuurtypen met een lange ontwikkeltijd).

Figuur 2: fasering en programmering oplevering NNN (in ha) per gebiedsproces in buiten focusgebied.

2.3.4 Het benutten van kansen

Voor alle NNN die (nog) niet via een lopend gebiedsproces of project wordt gerealiseerd, zetten we in op het benutten van uitvoeringskansen. (Dit geldt dus ook voor de focusgebieden waar we pas later aan een gebiedsproces kunnen beginnen.) Hier stimuleren en faciliteren we de realisatie van NNN door derden. Op hoofdlijnen zien we de volgende mogelijkheden:

- initiatieven van derden zoals terrein beherende organisaties (TBO's), andere overheden en burgerinitiatieven.
- particulieren die hun NNN begrensde-grond willen omzetten naar natuur of hun grond in de NNN willen verkopen.
- ontwikkelingen die zich in een gebied aandienen, bijvoorbeeld mogelijkheden om NNN-realisatie te koppelen aan de uitvoering van andere opgaven.

Realisatie door derden stimuleren en faciliteren we door het instellen van:

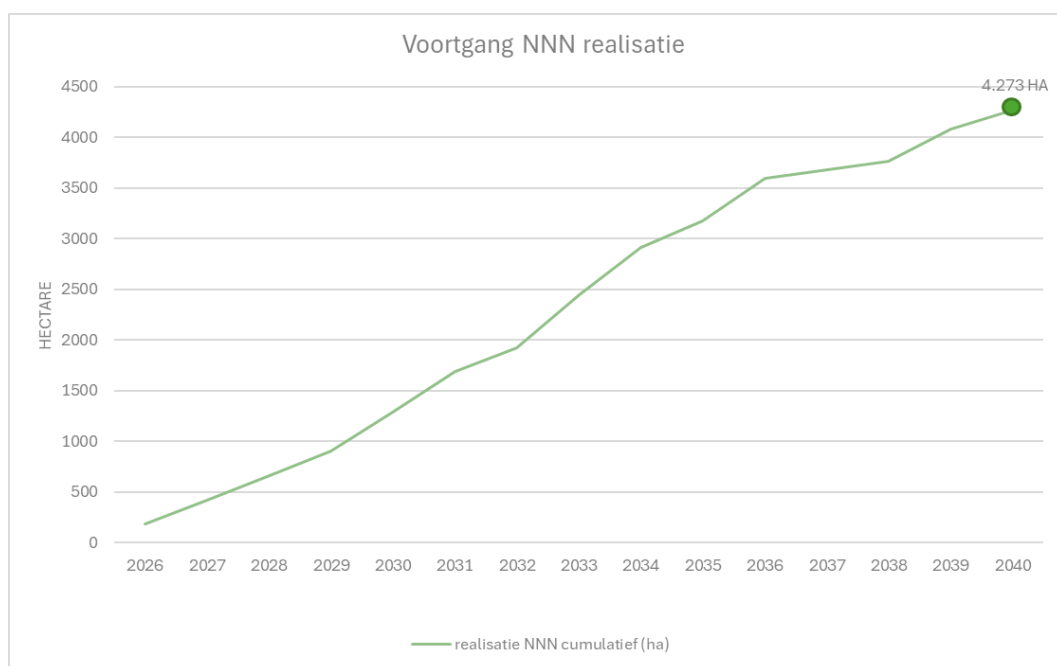
- (1) *een loket* dat als centraal aanspreekpunt dient voor initiatieven: vanuit het loket faciliteren we uitvoeringskansen en staan we open voor ideeën en kansen voor NNN-realisatie door derden. We toetsen initiatieven op haalbaarheid en dragen zorg voor (doorverwijzing naar) een passend vervolgtraject:
 - aanvraag van subsidie (SPA, SKNL, overbruggingsregeling ANLB)
 - aankoop (of ruiling) van grond
 - projectleiding van het project
 - faciliteren van planuitwerking
 - eventueel benodigde beleidskeuzes
- (2) *een aanjaagteam* voor actieve benadering van particulieren en agrariërs: *het aanjaagteam benadert* particulieren en agrariërs met gronden in het NNN en bespreekt de mogelijkheden om te komen tot NNN-realisatie. De gebruikelijke opties zijn particulier natuurbeheer (via de subsidieregeling SKNL) of grondverkoop of -ruil. In sommige gevallen kan bedrijfsbeëindiging en/of -verplaatsing aan de orde zijn. Bij realisatie door particulier natuurbeheer zorgt het aanjaagteam voor ondersteuning en begeleiding om tot een goede subsidieaanvraag te komen. Vanuit het aanjaagteam worden afspraken gemaakt met de TBO's over het pachtvrij maken van hun NNN gronden. De TBO's benaderen hun eigen pachters. Het aanjaagteam ondersteunt bij het zoeken naar maatwerkoplossingen waarbij ook de inzet van ruilgronden of specifieke (planologische) oplossingen een rol kunnen spelen.

2.3.4 Uitvoering projecten door de provincie

In sommige gevallen wordt vanuit de initiatieven en kansen die zich voordoen geconcludeerd dat de realisatie van een deel van het NNN het beste als project door de provincie kan worden opgepakt. We schatten in dat dit circa 500 ha betreft. De belangrijkste reden hiervoor is dat de NNN-opgave te omvangrijk en/of complex is en het trekkerschap vanuit een andere partij ontbreekt. Na realisatie van NNN dragen we het beheer en eigendom over aan natuurbeheerders, met wie wij passende afspraken maken.

2.4 Prognose

Uitgaande van de aanpak uit de Realisatiestrategie NNN (zie ook paragraaf 2.2 en 2.3) is een prognose van de NNN realisatie opgesteld. Deze is in grafiek 1 weergegeven. Elk jaar worden er gronden binnen het NNN ingericht en in natuurbeheer genomen door een eindbeheerder. Deze jaarlijks opgeleverde ha NNN zijn met de groene lijn aangegeven. Getoond wordt hoe deze ha jaarlijks optellen totdat in 2040 uiteindelijk de gehele restanttaakstelling NNN is gerealiseerd (4.273 ha) waarmee het NNN dus is afgerond. Te zien is dat de laatste ha NNN in 2040 worden opgeleverd. De gronden zijn circa 3 jaar eerder al wel beschikbaar voor NNN inrichting (en vaak niet meer in landbouwkundig gebruik). De grafiek toont vanaf circa 2030 een versnelling in de realisatie. De verklaring is dat vanaf dan er NNN ha worden opgeleverd in de focusgebieden. De schommelingen worden veroorzaakt door de aanpak in de focusgebieden waarbij na een periode van planvorming en grondaankopen in één keer grotere clusters NNN worden ingericht en opgeleverd. Na 2036 neemt het realisatietempo af, met in 2039 en 2040 nog een piek als de laatste NNN ha worden opgeleverd.

Grafiek 1: voortgang NNN realisatie, met jaarlijks opgeleverde ha NNN (cumulatief) tot de gehele NNN restanttaakstelling (4.273 ha) is gerealiseerd.

3 Programmering

Er is een inschatting gemaakt van de kosten van de NNN realisatie. Op basis daarvan is nagegaan welke NNN onderdelen op korte termijn opgepakt kunnen worden en wat er later nog opgepakt moet worden om het NNN volledig af te ronden en wat daarvoor aanvullend nog nodig is.

3.1 Korte termijn – de realisatie van circa 1.400 ha NNN

Voor het inzetten van de beschikbare middelen is de volgende prioritering aangebracht:

- (1) De hoogste prioriteit heeft het nakomen van verplichtingen die in het verleden zijn aangegaan voor het uitvoeren van diverse projecten. Dit betreft circa 190 mln euro die in de periode 2026-2035 wordt ingezet (met geleidelijke afbouw over de jaren).
- (2) Om de NNN realisatie weer op gang te brengen en daarin een voortvarende (door)start te maken zien we nog twee belangrijke prioriteiten voor de korte termijn:
 - het weer vlottrekken van NNN realisatie in gebiedsprocessen die – door het wegvallen van het transitiefonds van het Rijk ‘on hold’ zijn gezet. Hier zijn immers verwachtingen gewekt, is samenwerking opgebouwd en zijn onderhandelingen gevoerd. We hechten eraan om in deze gebieden als eerste duidelijkheid te bieden.
 - Het benutten van uitvoeringskansen die zich aandienen. Denk hierbij aan grondeigenaren die aan de slag willen met natuurrealisatie op eigen gronden of het benutten van grondverwervingskansen. We hechten eraan om alle vrijkomende gronden in NNN die zich aandient op vrijwillige basis – en passend binnen ons grondbeleid - te kopen. Hiermee voorkomen we dat we op een later moment deze gronden via een onteigeningstraject alsnog moeten verwerven.

Met de 200 mln euro die in de Begroting 2026 is verwerkt en de al eerder beschikbare gestelde middelen is het mogelijk om in de vijf gebiedsprocessen die ‘on hold’ zijn gezet de uitvoering van NNN weer volop op te pakken. Daarnaast is er circa 40 mln voor het benutten van uitvoeringskansen in alle NNN buiten deze vijf gebieden. Onderstaande tabel geeft aan hoeveel budget er beschikbaar wordt gesteld om - per direct – aan de slag te kunnen met de NNN realisatie. Bij het kansenbudget is daarbij een marge gehanteerd omdat niet te voorspellen is hoe snel dit budget daadwerkelijk wordt uitgeput. De verwachting is dat de aanspraak op kansenbudget de komende tijd gaat toenemen omdat we meer inzet gaan plegen op het pachtvrij maken van NNN gronden en omdat de Anlb subsidies in het NNN vanaf 1 januari 2029 beëindigen. We verwachten dat een toenemend aantal grondeigenaren en pachters op zoek gaat naar alternatieven (zoals het overstappen op natuurinrichting en - beheer via de subsidieregeling SKNL) of overgaat tot verkoop van de NNN gronden.

	Budget in mln*	Resultaat (ha)	Doorlooptijd (indicatief)	Beschrijving
lopende projecten en aangegane verplichtingen	191	67	2026-2035	Dit betreft oa de volgende (delen van) projecten en processen: Schil Naardermeer, PARK21, Faunapassage Maxisweg, Natuurbrug Westerheide N525, Zuurvospolder, Zanderij Noord, 't Hol, Horstermeerpolder, Peereboom en reeds lopende grondaankopen
Gebiedsprocessen				
Ster van Loosdrecht, Weersloot, Kortenhoef-Oost	63	340	2026-2033	Start planvoorbereiding (maken inrichtings- en beheerplan, keukentafelgesprekken), daarna volgen stappen conform Leidraad gebiedsprocessen
Westzaan	41	251	2026-2034	Vorbereiden planvormingsfase (incl. besluit verbrakking), daarna volgen stappen conform Leidraad gebiedsgerichte aanpak
Oostzanerveld (IVOT1)	24	144	2026-2034	Vorbereiden planvormingsfase (o.a. bodemonderzoek om ambitietype te bepalen van sommige percelen), daarna volgen stappen conform Leidraad gebiedsgerichte aanpak
Weidse Polders	16	87	2026-2035	Bestuit gebiedsvisie Weidse Polders. Daarop volgt de planfase, waarin transitie van gebiedsproces naar projecten, met name ten behoeve van NNN-realisatie waarin de stappen conform de Leidraad gebiedsgerichte aanpak worden gevolgd
Zuid-Kennemerland	42	230	2026-2035	Opstellen kaders en richtlijnen voor de planvormingsfase op basis van de ontwikkelrichtingen van de 6 deelgebieden en transitie van gebiedsproces naar projecten, met name ten behoeve van NNN-realisatie. Daarna volgen stappen conform Leidraad gebiedsgerichte aanpak
Kansen budget	30-50	273	2026	Faciliteren realisatiekansen NNN zowel binnen focusgebieden die nog niet zijn gestart als buiten focusgebieden. Met dit budget zijn de SKNL- en SPA regeling voor 2026 gevuld en is het mogelijk om tussen tijds – indien de uitputting sneller gaat – de plafonds op te hogen. Daarnaast is er budget om grondverwervingskansen te benutten (afgelopen jaren is er circa 10 mln per jaar aan verwerving uitgegeven. De budgetzekerheid is nodig om alle kansen die zich voordoen te kunnen benutten. De uitgaven lopen langer door.
Totaal	407-427	1.392		

*Bovengenoemde bedragen betreffen ramingen op basis van de beste inzichten van dit moment en met gebruikmaking van normbedragen.

Met het voortzetten van bovenstaande trajecten realiseren we de komende jaren **circa 1.400 ha NNN**. De uitvoering zelf zal nog jaren in beslag nemen maar de benodigde budgetzekerheid is aanwezig om de uitvoering volop door te zetten. Dit is ook een belangrijke voorwaarde om het realisatietempo uit de prognose te kunnen waarmaken.

3.2 Lange termijn – de volledige afronding van het NNN

3.2.1. Kostenraming afronding NNN

Op basis van normbedragen en uitgaande van de aanpak zoals beschreven in hoofdstuk 2 is een inschatting gemaakt van de kosten voor het volledig afronden van het NNN. Uitgaande van het realisatietempo uit de prognose (paragraaf 2.4) zijn deze kosten geïndexeerd⁶. Met deze indexatie worden de uitvoeringskosten voor de afronding van het gehele NNN op dit moment ingeschat op circa 1 mld euro. Het aanvullend budget dat de komende jaren nog gevonden moet worden is daarmee circa 500 a 550 mln euro.

De kostenraming is als volgt opgebouwd:

	Budget (in mln)	Resultaat (ha)	doorlooptijd
Lopende projecten en verplichtingen	191	67	2026-2035
Gebiedsprocessen NNN (focusgebied)	298	1.556	2026-2039
Gebiedsprocessen NNN (buiten focusgebied)	57	317	2026-2035
Kansenbudget	448	2.333	2026-2040
totaal	994	4.273	

3.2.2. Beschikbare dekkingsbronnen

Er is circa 100 mln aan middelen beschikbaar voor het NNN vanuit diverse reserves en vanuit de koplopersmiddelen van het Rijk. Daarnaast zal er de komende jaren via een jaarlijkse storting circa 11 mln euro⁵ aan Natuurpactmiddelen beschikbaar blijven komen voor het NNN. We gaan er vanuit dat deze stortingen doorlopen totdat het NNN geheel is afgerond. Met de vaststelling van de Begroting 2026 is er dit jaar 200 mln euro extra beschikbaar gekomen voor de NNN realisatie.

3.2.3 Besluitvorming aanvullende middelen

Om het realiseren van het NNN voortvarend op te pakken starten we nu met de uitvoering binnen het beschikbare financiële kader vanuit Provinciale Staten. Daarmee wordt in de stilgelegde gebiedsprocessen de NNN realisatie weer opgepakt en is het mogelijk om de komende tijd kansen die zich voordoen te kunnen benutten. Op korte termijn is daarmee de uitvoering goed op gang te brengen. Om vast te kunnen houden aan het tempo zoals zichtbaar in de prognose houden we vinger aan de pols om te bepalen wanneer er aanvullend budget nodig is. Volgens de huidige prognose ontstaat er medio 2028 een tekort. Dit betekent dat - om in 2028 te kunnen doorwerken conform planning – er in 2027 duidelijkheid moet komen over de beschikbaarheid van aanvullend budget.

We blijven actief op zoek naar aanvullende financiering voor het NNN en we blijven hiervoor in gesprek met het Rijk en op zoek naar nieuwe financieringsbronnen en -kansen. Ondertussen zoeken we ook naar mogelijkheden om binnen de eigen begroting meer middelen beschikbaar te krijgen. Indien aanvullende middelen niet beschikbaar komen verwachten we vanaf 2027 de realisatie weer te moeten afbouwen om de kosten binnen de beschikbare dekking in te passen.

⁵ Jaarlijkse storting van 12,7 mln in Reserve Groen conform huidige begroting. Op de storting vindt geen indexatie plaats. N.B. op de 12,7 mln wordt 2 mln in mindering gebracht (kosten functieverandering uit verleden die jaarlijks worden uitbetaald). Deze kosten nemen vanaf 2037 af.

3.3 Monitoring en verantwoording

De programmering is afhankelijk van verschillende factoren, zowel intern (organisatie, capaciteit, eigen middelen) als extern (draagvlak, cofinanciering). Deze factoren beïnvloeden de programmering zodanig dat we jaarlijks in het kaderbrieftraject zullen bepalen of de programmering bijstelling behoeft. Indien nodig kan zo ook op tijd besluitvorming over extra middelen worden georganiseerd, zodat we niet stil komen te vallen in de voorbereiding en uitvoering.

Om tijdig te kunnen bijsturen en de programmering actueel te houden gaan we de voortgang van de NNN realisatie en de bijbehorende uitputting van budget structureel monitoren. Dit doen we op verschillende momenten in het jaar aan de hand van een set kwaliteitsindicatoren. De komende maanden werken we deze kwaliteitsindicatoren verder uit zodat we deze vanaf 2026 kunnen gebruiken voor het bijhouden van de voortgang. We zullen dit combineren met het PNN zodat hiermee een stevige basis ontstaat om jaarlijks aan PS te rapporteren over de voortgang en – indien nodig - besluitvorming over aanvullend budget voor te leggen.

4 Randvoorwaarden & risico's

4.1 Randvoorwaarden

De huidige programmering van de NNN realisatie gaat uit van een aantal randvoorwaarden. De belangrijkste randvoorwaarden zijn in deze paragraaf kort benoemd, inclusief de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven.

4.1.1. Uitvoeringsorganisatie

Het accent van de NNN afronding komt met de beschreven aanpak sterk te liggen op uitvoering van praktische werkzaamheden die gericht zijn op het halen van uitvoeringsresultaten. Denk daarbij aan het op grote schaal voeren van keukentafelgesprekken met grondeigenaren, het (laten) opstellen van inrichtings- en beheerplannen, het maken van afspraken met partners om NNN initiatieven verder te brengen en het begeleiden van de uitvoering van concrete inrichtingsplannen. Dit vraagt bij de provincie om een organisatie waarin de focus ligt op het behalen van uitvoeringsresultaten binnen vooraf vastgestelde termijnen. Hierbij hoort monitoring en sturing op de voortgang waarbij helder is wie verantwoordelijk is voor het behalen van concrete (deel)resultaten. De huidige provinciale organisatie, met een accent op beleidsontwikkeling en het voeren van processen, is hier momenteel nog onvoldoende op toegerust. Er zijn daarom voorbereidingen getroffen om in de loop van 2026 een uitvoeringsorganisatie op te bouwen die past bij de beoogde werkzaamheden aan het NNN. Hierbij worden zowel de interactie met beleidsvorming voor stikstof en natuurherstel alsmede de uitvoering van stikstofmaatregelen en natuurherstelprogramma's meegenomen.

4.1.2 Voortvarende start

De programmering gaat ervanuit dat in 2026 de nodige werkzaamheden worden gestart, grotendeels vanuit de reeds beschikbare capaciteit. De activiteiten voor 2026 zijn op hoofdlijnen benoemd in bijlage 3, met onderscheid tussen activiteiten binnen en buiten focusgebied. Omdat de uitvoeringsorganisatie in 2026 nog moet worden vormgegeven pakken we deze activiteiten binnen de huidige organisatiestructuur op. Gelet op de samenhang van de activiteiten en de wijziging van de aanpak t.o.v. de huidige situatie wordt voor 2026 tijdelijke regie en coördinatie georganiseerd op de NNN realisatie. Deze vervalt op het moment dat de nieuwe organisatie is vormgegeven.

4.1.3 Financiële dekking

Er is onvoldoende financiële dekking voor de afronding van het NNN. De financiële raming laat zien dat tijdens de volgende coalitieperiode de financiering al ontoereikend is. Om vast te kunnen houden aan de planning bepalen we jaarlijks of de programmering bijstelling behoeft en of er besluitvorming over extra middelen nodig is.

4.1.4 Capaciteit

Voor de afronding van het NNN is de komende jaren extra capaciteit nodig bovenop de bestaande formatie. Er is een voorlopige raming gemaakt van zowel de benodigde capaciteit als de extra capaciteit bovenop de bestaande formatie. Op basis van deze voorlopige raming verwachten we dat er in de begroting voldoende capaciteitsbudget beschikbaar is om de extra formatieruimte t.b.v. de NNN realisatie te financieren. Hierbij is het uitgangspunt dat we gebruik maken van de reeds vastgelegde begrotingspost 'uitbreiding PPLG capaciteit' voor de periode 2026-2033. In 2026 berekenen we, op basis van de verder gevorderde inzichten m.b.t. de uitvoeringsorganisatie, of de aanname juist is. Indien nodig organiseren we aanvullende besluitvorming over capaciteitsbudget.

4.1.5 Samenwerking

De provincie kan de afronding van het NNN niet zelfstandig tot stand brengen. Enerzijds hebben we partijen zoals de TBO's, agrarische collectieven, gemeenten en waterschappen hard nodig bij de realisatie van het NNN en willen we hen nauw betrekken bij de uitvoering. Anderzijds kan de uitvoering, gelet op de aard en omvang en de tegengestelde belangen tussen met name de natuur- en landbouwfunctie, spanningen met zich meebrengen. We hechten eraan om in goed overleg te blijven met de natuur- en landbouworganisaties om de zorgvuldigheid van het proces te bewaken en – waar dit mogelijk is - gezamenlijk te zoeken naar (maatwerk)oplossingen. We treden met de natuur- en landbouwpartners in overleg om in samenspraak te bepalen hoe de samenwerking verder vorm gegeven kan worden en om hiervoor een passende overlegstructuur in te richten. Gedacht wordt aan een klein bestuurlijk overleg met enkele vertegenwoordigers vanuit landbouw- en natuurorganisaties en gericht op specifieke aandachtspunten van de NNN realisatie. Hiermee verwachten we eventuele knelpunten tijdig te signaleren en tot oplossingen te komen waarmee snelheid in de projecten en processen behouden blijft.

4.1.6 Wendbaarheid

De realisatiesnelheid wordt in hoge mate bepaald door de manier waarmee omgegaan wordt met uitvoeringskansen. Tijdig anticiperen op initiatieven en of grondverwervingsmogelijkheden is daarin cruciaal. Dit vraagt om snelle en adequate besluitvorming om op het juiste moment budget te kunnen inzetten. We dragen zorg voor een inrichting van de organisatie waarbij het mogelijk is om snel een tijdelijke schuif van budget tot stand te brengen, zodat budget uit onderbestedingen (door vertragingen in bepaalde trajecten) kan worden ingezet voor uitvoeringskansen die op korte termijn resultaten opleveren.

4.2 Risico's

3.2.1 Risico's binnen focusgebied

Voor de tijdige realisatie van NNN in focusgebied zien we de volgende specifieke risico's:

- Vertraging bij het opstellen van de ambitiekaarten en de inrichtingsplannen: zowel bij het bepalen van de natuurambities als bij het opstellen van de inrichtingsplannen is en blijft er altijd een bepaalde onzekerheid of de beoogde natuur zich daadwerkelijk zal ontwikkelen of herstellen. Dit kan resulteren in een voortdurende wens om aanvullende onderzoeken te doen en om het plan verder te optimaliseren. Daarbij kunnen maatregelen worden opgevoerd die vanuit de NNN realisatie niet haalbaar of betaalbaar zijn met het risico dat de uitvoering afhankelijk gaat worden van nieuwe beleidsontwikkeling en nieuw budget dat (nog) niet beschikbaar is. Het risico wordt beperkt door te blijven sturen op tijdige realisatie en op afbakening van het project. Zo kan er gekozen worden voor een basisinrichting van de NNN en afspraken over verdere optimalisatie in de toekomst.
- Op basis van huidige kennis en ervaring zijn er diverse aannames gedaan m.b.t. proceduretijden, doorlooptijden voor werkzaamheden en de beschikbaarheid van bepaalde capaciteit op de markt en bij partners. In de praktijk moet blijken of deze inschattingen realistisch zijn. We houden vinger aan de pols en zullen waar nodig bijsturen op basis van de nieuwste inzichten.
- Draagvlakproblemen ivm de inzet van het onteigeningsinstrument⁶. Er vinden onderhandelingen plaats om grond beschikbaar te krijgen voor de NNN realisatie. Gelet op de deadline van de realisatie en de inzet van onteigening zijn deze onderhandelingen niet vrijblijvend en kan dit leiden tot weerstand bij grondeigenaren. We proberen dit zo veel mogelijk te beperken door maximaal in te zetten op minnelijke verwerving en het vinden van maatwerkoplossingen. Daarnaast streven we ernaar om de komende jaren op vrijwillige basis voldoende (ruil)gronden te verwerven zodat er meer mogelijkheden zijn om – via grondruil - passende oplossingen tot stand te brengen. Een andere belangrijke maatregel die we nemen is genoemde samenwerking t.b.v. het vroegtijdig signaleren en oplossen van knelpunten.

4.2.2 Risico's buiten focusgebied

Voor de tijdige realisatie van het NNN buiten de focusgebieden zien wij de volgende drie voornaamste risico's:

- Benodigde *herbegrenzings* zijn niet in de programmering meegenomen: Voor het behalen van de VHR doelen is extra begrenzing nodig in de binnenduinrand, de kop van Noord-Holland en langs verbindingzones. Het saldo nul principe blijft gelden, dus deze hectares zullen in andere gebieden ontgrendeld moeten worden. Deze herbegrenzings vormen een risico voor de planning van de programmering, omdat deze is gebaseerd op de realisatie van begrensde NNN hectares. In 2026 zullen we het proces vormgeven om in samenspraak met betrokken partners en gecoördineerd te komen tot de beoogde herbegrenzing van NNN, zodanig dat de uitvoering buiten de focusgebieden niet wordt vertraagd.
- Alle in te zetten instrumenten buiten focusgebieden zijn op *vrijwillige basis*: Dit betekent dat er geen stok achter de deur is als grondeigenaren niet willen meewerken aan de realisatie van NNN op hun percelen. Dit kan tot gevolg hebben dat de restantopgave na 10 jaar een stuk hoger ligt dan we nu inschatten, ondanks een actieve benadering en stimulering van SKNL en initiatieven van derden. We gaan de resultaten jaarlijks monitoren. Als blijkt dat resultaten tegenvallen kan besloten worden tot aanvullend instrumentarium.
- De grondmarkt raakt *oververhit*: Dit maakt het moeilijker om voldoende gronden te verwerven. Dit geldt overigens zowel voor de gronden buiten focus als de gronden binnen focusgebied. Verschil is dat buiten focus geen onteigening opgestart kan worden.

⁶ We spannen ons hierbij tot het uiterste in om onteigening van gronden te voorkomen, maar als het nodig blijkt te zijn zullen we, volgens de zorgvuldige procedure die de wet voorschrijft, overstappen op de onteigeningsprocedure waarbinnen we ons blijven inzetten om er met grondeigenaren minnelijk uit te komen

4.2.3 Financiële risico's

- De kostenramingen zijn gebaseerd op normbedragen. Voor ramingen in de toekomst gaan we uit van een standaardindexering⁷. Er kunnen zich echter ontwikkelingen voordoen waardoor de normkosten sneller stijgen dan de indexering. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de stijging van de grondprijzen die de afgelopen jaren sneller is gegaan dan voorzien (met name door de afbouw van de derogatie waardoor veel agrariërs grond nodig hebben voor hun mestafzet). Daarnaast blijft het belangrijk te benadrukken dat de bedragen die in deze programmering zijn benoemd ramingen zijn op basis van de beste inzichten van dit moment.

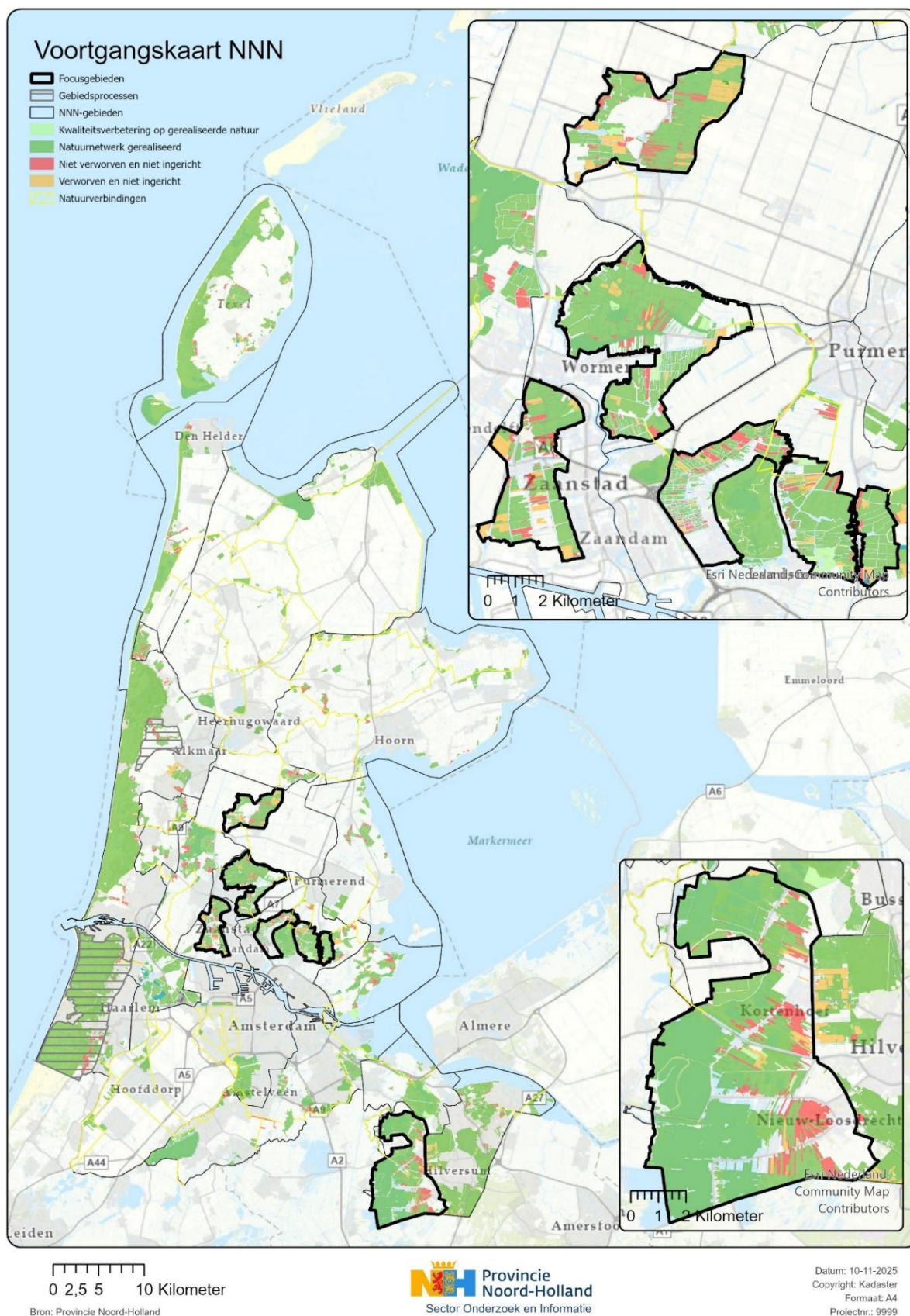
4.2.4 Overige risico's

- De realisatie van NNN is een proces dat nog jaren in beslag zal nemen. Mogelijk dat er vanuit de vergunningverlening sneller resultaat gewenst is gericht op minder stikstofuitstoot t.b.v. natuurherstel. We proberen dit risico te ondervangen door gronden die we verwerven direct als natuur te gaan beheren. De inrichting is dan nog niet optimaal maar landbouwkundig gebruik en bemesting wordt hiermee wel direct gestopt waardoor de veldemissies afnemen. In de brandbrief naar het Rijk (zie Realisatiestrategie) hebben we dit voorjaar een aanvullende versnellingsoptie benoemd: een extra regeling waarmee de bemesting in de stikstofzones per direct omlaag gebracht wordt. We blijven met het Rijk in overleg over deze mogelijkheid en de financiering hiervan.

⁷ We rekenen voor de indexatie met de indexcijfers van het CBS GWW 42/43. Daarbij zijn we uitgegaan van een trendlijn. Deze is gebaseerd op de historische reeks van de afgelopen 15 jaar. De voorspelling van de prijsmutaties is gedaan door extrapolatie naar 2026 tm 2041. GWW = Grond, weg- en waterbouw. Voor het maken van natuurprojecten met veel grondverzet is GWW 42/43 de meest passende indexgroep.

Bijlagen

Bijlage 1 Voortgangkaart NNN 1 januari 2025, inclusief focusgebieden en gebiedsprocessen

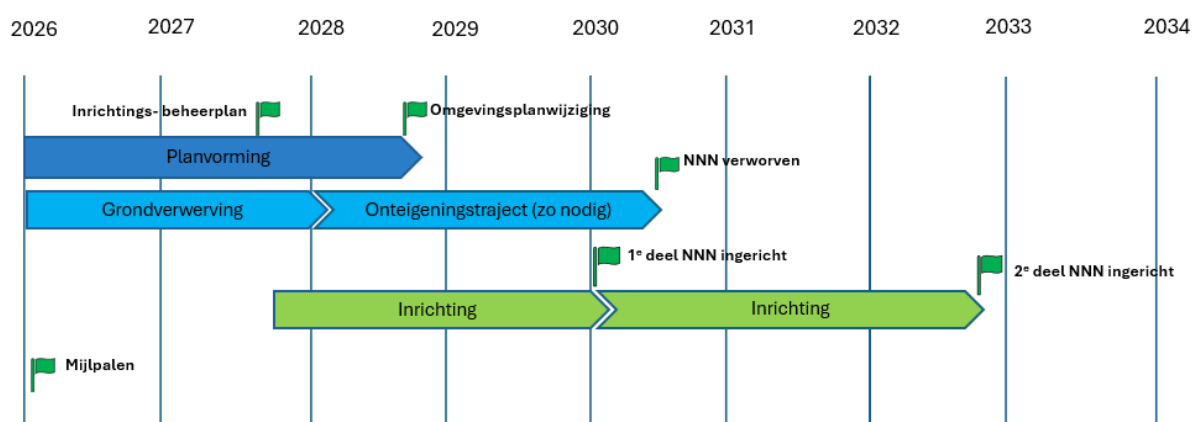

Bijlage 2 toelichting fasering en planning in focusgebieden

We gaan uit van een standaardprocedure, die vanaf de start van de planvormingsfase voor alle focusgebieden gelijk is (zowel in stappen als in doorlooptijden, waarbij het beginjaar verschilt), zie figuur (waarin 2026 als startmoment is genomen). In de planvormingsfase wordt een inrichtings- en beheerplan opgesteld en ruimtelijk vastgelegd. Vanaf de start worden grondeigenaren benaderd om NNN-gronden te verwerven of via particulier beheer te realiseren. De uitvoeringsfase richt zich op inrichting en beheer, en start als de eerste percelen zijn verworven. In focusgebieden die later starten (dan 2026) worden kansen voor verwerving, beëindiging pacht of ANLb direct benut, met inzet van een loket en een aanjaagteam.

Ambitiekaart op orde

In 2026 worden de NNN-ambitiekaart en de NNN-begrenzing per focusgebied geactualiseerd. De SKNL-subsidie is dan tijdelijk gesloten om fouten in inrichting en beheer te voorkomen. Om te voorkomen dat we uitvoeringsmogelijkheden via SKNL missen, worden partijen uitgenodigd om eventuele aanvragen bij ons kenbaar te maken. We kunnen dan via een voortoets beoordelen of initiatieven passen in de beoogde ambitie en toch door kunnen gaan. Hiervoor wordt de SKNL-subsidie in maart en september 2026 beperkt opengesteld (alleen voor de passende initiatieven).

Figuur: voorbeeld van de standaardprocedure fasering, doorlooptijden en mijlpalen per focusgebied.